

Luovien terapioiden 10-vuotisjuhla Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa
Outokumpu 12.5.2005

Esitelmä

Tanssiterapian mahdollisuudet Suomessa

Maarit Ylönen

Hyvät kuulijat

Aion tässä Suomen Tanssiterapiayhdistyksen tervehdyksessä tuoda esiin näkemyksiäni tanssiterapiasta ja sen nykytilasta suomalaisessa kulttuurissa. Kerron myös yhdistyksemme tulevaisuuden haasteista. Ja - lopuksi pohdin miten tanssiterapia liittyy tieteen maailmaan ja tutkimuksen tekemiseen.

Tanssiteoreetikko Marion North on sanonut, että tanssi on kaikkien kielten äiti. Tämä ensimmäinen kielemme, sanaton liikkeen kieli on vain jäänyt taka-alalle opittuamme verbaalisen kielen. Liikkeet ja eleet eivät kuitenkaan ole hävinneet mihinkään vaan usein varhaiset tunteet ja aistimukset ovatkin juuri sellaisia, että niitä on vaikea tavoittaa verbaalikielen keinon. Ihmisen traumaattiset, mielihyvän sävyiset ja arkiset kokemukset varastoituvat ruumiin muistiin. Liike, ruumiin kieli on yksi kanava palauttaa näitä muistoja tietoisuuteen. Tanssi ja liike auttavat muistamaan. Liike nostaa tunteita ja antaa kokemuksen myös omasta fyysisyydestä ja ruumiillisesta läsnäolosta.

Oma tanssiterapianäkemykseni perustuu ryhmän ja yksilön luovien voimavarojen vahvistamiseen. Liike on symbolinen ilmaus. Se toimii monentasoisesti mahdollistaen sekä yksilöllisen että yhteisöllisen merkityksenannon.

Tämä ruumiin kieli ei ole loogis-rationaalista, vaan analogista sanatonta kertomusta. Se on ruumiin kielioppiin perustuvaa tarinaa jossa yhdistyy nykyisyys ja menneisyys, reaalityodellisuus ja fantasia. Kuten kaikissa luovissa terapioissa, niin myös tanssiterapiassa taide ja luova prosessi on ihmisten kohtaamisen väline. Tanssiterapeutin tehtävänä on aistia erilaista tanssia, erilaisia liikkumattomuuden muotoja, hitaasti avautuvia sanattomia tarinoita, jotka ovat marginaalissa meidän osaavassa, tehokkaassa rationaalisessa kulttuurissamme. Me elämme ajassa, jossa kaikki on kaupan, myös liikunta, hyvinvointi ja terveys on tuotteistettu. On oltava tehokas nuorekas ja osaava.

Tanssiterapia, kuten ymmärtääkseni mikään luova terapia ei ole oikotie onneen. Terapiaa ei ole tuotteistettu tehokkaaksi ja nuorekkaaksi. Oleminen on tekemistä tärkeämpää. Myös terapeutin on uskallettava ylittää rajat ja astuttava tuntemattomaan, silloin voi antautua dialogiin. On kuunneltava ja nähtävä toiseutta itsen kautta ja tehtävä näkymätön näkyväksi. Tanssiterapia voi mahdollistaa sen, että sanattomalle, esikielelliselle ja tiedostamattomalle löytyy vähitellen muoto ja sanat. Liike on dialogi, jossa ruumis ja ruumiillisuus mahdollistavat kohtaamisen. Tanssiterapeutti tuntee ruumiin kieliopin, mutta hänen on osattava nähdä nuo yksilölliset murteet ja löydettävä yhteinen kieli.

Koska tanssi- ja liiketerapia on hoito- ja kuntoutusmuotona vielä nuorta ja melko tuntematonta Suomessa, on ollut välttämätöntä perustaa oma yhdistys. Tässä yhdistysten luvatussa maassa myös me vasta valmistuneet tanssiterapeutit ja meitä opettaneet kouluttajat perustimme oman tanssiterapiayhdistyksemme vuonna 2000. Ensimmäiseksi yhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin tanssiterapeutti Helena Ryyänen, hän on tunnettu kouluttaja myös täällä Outokummun luovien terapioiden koulutusohjelmassa. Yhdistys kokoaa ammatillisen koulutuksen saaneet tanssiterapeutit vahvistaen tanssiterapian ammattikuvaa ja terapeuttien ammatillista identiteettiä.

Tanssiterapiayhdistyksen tavoitteena on

- Tehdä tunnetuksi tanssi- ja liiketerapiaa hoito- ja kuntoutusmuotona.
- Luoda tanssi- ja liiketerapialle toimintaedellytyksiä suomalaisessa yhteiskunnassa sekä vahvistaa tanssiterapian ammatillista asemaa.
- Tanssiterapiayhdistys pyrkii palvelemaan jäsenistöään myös järjestämällä alan koulutusta

Suomessa korkeakoulutasoisen koulutuksen saaneita tanssiterapeutteja jo yli viisikymmentä, lisäksi muutama henkilö on hankkinut koulutuksen ulkomailla.

Kokemukseni on, että yhdistyksemme jäsenistön välinen vuorovaikutus on epävirallista ja välitöntä. Toki maamme tanssiterapiaverkosto on vielä harva ja monet työskentelevät omilla paikkakunnillaan ainoana tanssiterapeutteina. Jäsenten sähköpostiverkko on osaltaan auttanut luomaan yhteyksiä, välittämään tietoja ja jakamaan kokemuksia. Ovatpa jotkut jäsenet luoneet keskinäisiä ”virtuaalityönohjauksen- ja vertaistukiryhmiä”. Esimerkiksi minun läheisimmät suomalaiset tanssiterapiakollegani asuvat molemmat Euroopan ulkopuolella: Toinen Japanissa, toinen Kanadassa. Yhteinen teoria- ja kokemustausta luo kuitenkin mahdollisuudet jakaa ja välittää ammatillisia kysymyksiä.

Meillä tanssiterapeuteilla on monia unelmia ja toiveita tulevaisuudelle, visioita ja missioita nykykielellä sanottuna...

Tähän mennessä tanssiterapeutteja on toiminut mm.

- mielenterveysryhmissä, avoahuollossa ja esim. nuorisopsykiatrian yksiköissä
- päihdehuollossa
- vammaistyössä, esimerkiksi kehitysvammaisten ja autistien kanssa
- työkyvyn ylläpitämisen välineenä ja työnohjauksessa toiminnallisena metodina
- päiväkodeissa
- peruskoulussa ala-asteella ja erityiskouluissa, mm. kommunikaatio-ongelmaisten ja käyttäytymishäiriöisten sekä vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten parissa.
- maahanmuuttajien ja monikulttuuristen ryhmien kanssa.

Olisi suotavaa, että kunnat, sairaanhoitopiirit ja kolmas sektori, voisivat käyttää enemmän tanssiterapiaa osana sosiaali- ja terveyspalveluja. Yhteiskunnallisen rahoituksen ja tiedon puute ovat nähdäkseni suurimpia esteitä tanssiterapian laajemmalle hyödyntämiselle. Tanssiterapia on vielä tässä suhteessa marginaalinen ilmiö luovien terapioiden kentässä.

On tärkeää, että nykyiset tanssiterapiakoulutusta antaneet koulut, Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu ja Teatterikorkeakoulun täydennyskoulutuksen yksikkö voivat jatkaa tulevaisuudessa tanssiterapeuttien koulutusta. Vain jatkamalla tanssiterapeuttien koulutusta voidaan taata tanssiterapian saatavuus tulevaisuudessa. Myös ammatin kehittämisen kannalta on tärkeää, että peruskoulutusta kehitetään jo olemassa olevien rakenteiden pohjalta.

Käsitykseni on, että koulutuksen saaneet tanssiterapeutit ovat kyenneet integroimaan osaamistaan hyvinkin monimuotoisesti, sekä tanssiterapian ammatissa että osaksi muita ammatteja, esimerkiksi fysio- ja toimintaterapiassa, hoitoalalla ja kasvatustieteiden ammateissa. Näin olleen tanssiterapian viitekehys hyödyntää monimuotoisesti ja laajasti muitakin kuin varsinaisesti tanssiterapiassa olevia henkilöitä.

Meillä tanssiterapeuteilla on koulutuksen suhteen vielä yksi täyttymätön toive: tanssiterapian maisterikoulutuksen aloittaminen Suomessa. Koulutus antaisi valmiudet opetus- ja tutkimustehtäviin. Suomessa ylipäätään tanssilla ei ole vielä omaa oppituolia tiedekorkeakouluissa. Taidekorkeakoulussa ja ammattikorkeakouluissa tanssin ammatteihin on voinut opiskella jo yli kymmenen vuoden ajan. Tiedekorkeakouluissa on kuitenkin valmistunut jo kymmenkunta tanssiaiheista väitöskirjaa. Tanssin, tanssipedagogiikan tai tanssiterapian oppituolin perustaminen yliopistoon helpottaisi tulevaisuudessa myös tanssiterapeuttisen tutkimustiedon tuottamista.

Yliopistojen siirtyminen kaksipuoliseen tutkintojärjestelmään mahdollistaa uusien maisteriohjelmien luomisen. Uudessa tutkintojärjestelmässä tulee taata myös ammattikorkeakouluista valmistuvien jatkomahtollisuudet maisteri- ja tohtoriopintoihin. Tanssiterapeuteilla on ammattikorkeakoulutasoinen koulutus. Mutta toistaiseksi heillä ei ole mahdollisuuksia suorittaa maisterin tutkintoa tanssin tai tanssiterapian oppiaineessa.

Tanssi, tanssiterapia ja terapeutin tanssi ovat osa laajenevaa hyvinvointi -käsitettä. Elämän laatu ja hyvinvointi on saanut yhä suuremman roolin suomalaisessa yhteiskunnassa. Psykyinen terveys, työ hyvinvointi ja erityisryhmien elämänlaatu ovat alueita, joihin tanssi ja tanssiterapian sovellutukset sopivat erinomaisesti. Tämä on myös huomattu tanssin kentällä: tarvetta on esimerkiksi tanssin opettajista, jotka osaavat työskennellä erityisryhmien ja erityistä tukea tarvitsevien kanssa.

Tanssiterapian tutkimustyö on vasta alussa Suomessa ja alalla on pula jatkotutkimuksen suorittaneista. Tanssiterapeuttisella tutkimuksella ja tiedolla olisi annettavaa niin kasvatuksen, kulttuurin kuin myös sosiaali- ja terveystieteiden kentille.

Tanssin ja ruumiillisuuden käyttö myös tutkimustiedon metodina avaavat mielestäni aivan uusia mahdollisuuksia perinteiselle tutkimuksen tekemiselle. Ruumiillisuus/kehollisuus, ruumiinkokeminen ja kokemuksellisuus ovat olleet pitkään kulttuuritutkimuksen aiheita. Kokemus on myös terapian materiaalia, tanssiterapiassa erityisesti ruumiillinen kokemus. Myös tanssiterapiatutkimus hyötyy monitieteisestä lähestymistavasta. Esikielellinen, kinesteettinen ymmärrys on ollut myös omassa väitöstutkimuksessani tiedon lähteenä. Tutkimustehtäväksi muotoutui kysymys: ”Miten tanssi voi olla tiedon lähde?” Tanssi- ja liiketerapian metodit ja oma ruumiini on ollut tutkimusinstrumenttini hyvin konkreettisella tavalla. Tällainen tutkimuksen

tekeminen auttoi minua pääsemään tietyn rajan yli: näkymätön sai muodon ja tuli näkyväksi. Tutkimuksessani ruumiillinen vuorovaikutus muotoutui osaksi tutkimuksen metodologiaa ja tutkijan ruumis tiedon välineeksi.

Suomen yliopistoissa eri puolilla maata on jo valmistunut tai valmistumassa tanssiterapeuttista tutkimusta mutta tarvitsemme vielä hankkeita, joissa tanssiterapian vaikuttavuutta voidaan tutkia systemaattisesti ja monitieteisesti.

Näen tärkeänä tieteiden välisen vuoropuhelun ja yhteistyön. Pedagoginen, kulttuurinen ja psykologinen sekä terapeuttinen tutkimus voivat hyödyttää toisiaan. Luovien terapioiden välinen tutkimusyhteistyö – ja tietenkin muunkinlainen yhteistyö on toivottavaa ja ainakin tanssiterapian kannalta tervetullutta. Erityisesti sellaisissa monitieteisissä ilmiöissä, kuten liike ja tanssi, on murrettava tieteiden välisiä rajoja. Ihmisten elämä on kehityksellinen prosessi, jossa eri tahoilta tulevia vaikutuksia voi olla vaikea erottaa toisistaan.

Haluan onnitella Suomen Tanssiterapiayhdistyksen puolesta Outokummun luovien terapioiden koulutusyksikköä.

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu on ollut aikaansa edellä aloittaessaan luovien terapioiden koulutusohjelman kymmenen vuotta sitten. Tämä on ollut ainutlaatuista maassa, jossa tuolloin, 1990 -luvun puolivälissä kamppailtiin laman jälkikourissa ja näytti siltä, että yhteisöllinen rohkeus ja luovuus oli hukassa. Aika on näyttänyt, että luovuudella ja yhteistyöllä aikaansaatu koulutushanke on kasvattanut luovat terapiat osaksi sosiaali- ja terveystalouden järjestelmää.